

*Indlæg ved Transport- og bygningsministerens
fyraftensmøde med byggebranchen i Ry.*

Arkitektvirksomhedernes udfordringer

Lars Juel Thiis

Arkitekt, Partner, Cubo

Adjungeret professor AAU

Formand for Det Særlige Bygningssyn

Formand for Aarhus Kommune Kulturmiljøudvalg

Formand for Konkurrenceudvalget i Arkitektforeningen

Formand for de Kunstneriske Uddannelsers Censorformandskab

Jeg er partner i Cubo, et middelstort arkitektfirma og jeg er adjungeret professor i Aalborg med baggrund i min praksis hvor vi har fokuseret på offentligt byggeri som Aarhus Universitetshospital – så vi kender til supersygehusenes visioner om Helende byggeri. Men også de store udfordringer, eller rettere samfundets udfordring med at bygge 5 sygehuse til 40 milliarder oven i hinanden – det er dog en forelæsning for sig selv.

AARHUS UNIVERSITETSHOSPITAL, SKEJBY, 2007-20

Vi laver meget uddannelsesbyggeri, og opfører instituttet for Biomedicin på Aarhus Universitet – et forskningsområde hvor Danmark er helt fremme på verdensplan.

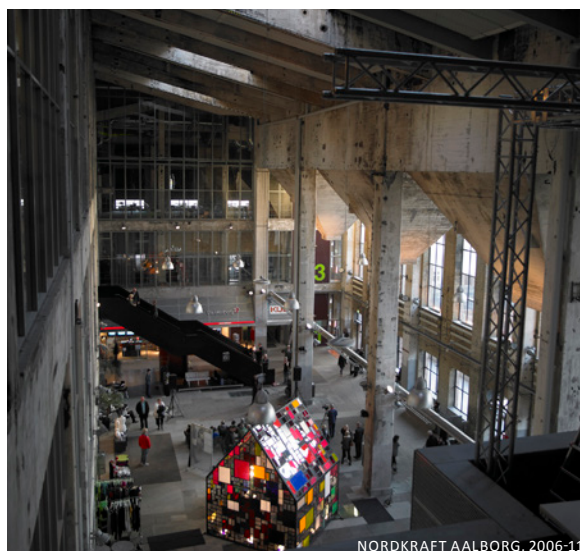
INSTITUT FOR BIOMEDICIN, AU, 2013-18

I kan kende universitetets gule teglbygninger og læg mærke til gavlmotivet – vi synliggør' det nye, i gavlens perforerede facade og viderefører dermed en tradition for forandring.

NORDKRAFT AALBORG, 2006-11

Men vi transformerer også eksisterende byggeri. Nordkraft i Aalborg er en af fremtidens vigtigste opgavetyper hvori der ikke blot ligger store miljømæssige udfordringer men også potentiale for at få kulturhistorie med.

NORDKRAFT AALBORG, 2006-11

Her er vi i Kedelhallen, Byens nye offentlige vindfang. Nordkraft er blevet et symbol på de forsvundne industrianlæg, Eternitten, Aalborg Værft, Spritfabrikkerne, CV Obels tobaksfabrik – det meste er væk i dag, og Nordkraft står som en markant rest, der viser noget af det fortidige format som Aalborg havde.

Og vi er også glade for de mindre opgaver – her er det Hammerhavens multihuse på Bornholm.

MULTIHUSE PÅ HAMMERHAVNEN, BORNHOLM, 2012-14

Synliggørelsen af kvalitetene ved Danmarks rekreative kyster er jo en debat som finder sted hele tiden i medierne. Og disse huse har også vakt en del lokal opsigt fordi vi ikke blot har ladet placeringen ved Hammerhus dominere, men også retter opmærksomheden mod øens graniteventyr, så de skæve tage orienterer sig også mod Hammerens granitknude.

Og synliggørelsen af vores historie og kulturarv – det er en af arkitektfagets store udfordringer, og det har fået mig til også at blive formand for Det Særlige Bygningssyn. Landets ejendomme skal igennem dette syn når de skal fredes eller

affredes, transformeres eller hvad der nu er sagen – det gælder vores kulturarv som jeg finder er et stort potentiale for fremtidens Danmark.

Kulturarven fortæller os om tiden der var og om tiden vi lever i – den skildrer hvem vi er og hvad vi formår. Eller hvad der gør Danmark til noget særligt – det som turisten og vores besøgende finder interessant. På lokalt plan har jeg i Aarhus som formand for Kulturmiljørådet den ambition af gøre opmærksom på de lavt hængende frugter som vores kulturmiljøer udgør for fremtiden. Vi prøver at forhindre at det hele ikke rives ned fordi det typisk viser sig – få år efter – dels at det der kommer i stedet ikke besidder de samme kvaliteter og dels at der var jo noget man gik glip af – de gode bundne historier i det gamle.

Det er en af fagets udfordringer – at få samtiden til at tage fortiden højtideligt, fordi det er historien om os selv. Vores kulturarv rummer kimen til at komme videre til glæde for vores efterkommere. I Bergen i Norge deltog vi i en konkurrence hvor vi ikke, som alle de andre konkurrencedeltagere, rev de gamle industribygninger ned, men i stedet udnyttede vi det kulturarvsmiljø som prægede stedet og genanvendte de gamle bygninger til Norges statsbaner.

Vi indpassede det nye ind mellem det gamle. Det er altid en udfordring at finde anvendelse til de ofte problematiske store rum men vi placerede alle de store halvoftentlige funktioner – bibliotek, kantine, studenterforening, sportsfaciliteter ind i de høje industrirum, fordi netop deres funktioner passede ind, og så lagde vi alle de krævende undervisningsrum udenfor, ind mellem de gamle bygninger.

Jeg er formand for Arkitektforeningens konkurrenceudvalg og det handler meget om Arkitektfagets udfordringer. Jeg ser konkurrencen er et særdeles livgivende moment for både hele

byggesektoren og samfundet, fordi den får os til at yde det ypperste, nytænke, være innovative – og også gøre det til en konkurrencedygtig pris. Men jeg er også særdeles kritisk overfor den måde hvorpå vi har brugt konkurrencerne, måske mest som skatteborger.

Supersygehusene er til eksempel enorme investeringer, hvor samfundet bestemt kunne have fået meget mere for pengene hvis man havde tænkt sig bedre om.

Både i konkurrencefaserne, (som var alt for detaljerede) i projekteringsprocesserne (vi skal jo lære af de erfaringer vi begår i de første), men specielt i byggefasen – hvor alle byggerier kommer oven i hinanden med det resultat at det sygehusafsnit vi tegnede for 2 år siden og fik gode priser på, pludselig er blevet betydeligt dyrere. Og hvem får skylden? Rådgiverne.....Så en af vores udfordringer er at få landets Djøf'ere til at indse, at rådgiverne bestemmer ikke prisen på et byggeri. Vi tegner efter en ramme der er udstukket, og den tager ikke højde for udbud og efterspørgsel – det er markedet, der bestemmer prisen – dvs. den måde hvorpå man tilrettelægger

byggeprocesserne skal ses i et større helhedsbillede. Derfor burde man – hvis man nu var sundhedsminister – sige, lad os nu ikke bruge 40 mia. ved at lave de samme fejltagelser – lad os nu lige lære lidt.....

Min sidste og nederste kasket er vigtig fordi den handler om fremtiden – at vi i Danmark skal leve af viden og hvis vi ikke leverer det ypperste så går vi i stå. Danmark kan ikke, i et konkurrencefyldt globaliseret farvand, kun leve af basisfagene, landbrug, fiskeri osv – men vi kan måske leve af den viden som vi gennem tiden har opbygget på vores humanistiske og demokratiske grundlag. Den er guld værd, den er værdibasen som vi ikke må sælge ud af så vi mister konkurrerevnen. Efterhånden er omverdenen ved at komme på omgangshøjde – vil vi så acceptere at blive en anden rangs stat?

Danske arkitekter er i udlandet fantastiske ambassadører for landet og vi sælger ikke blot formgivning men også indsigt gennem arkitekturen omkring samfundets tilrettelæggelse.

Vi forstår at sætte os ind i opgaver i udlandet – vi er et lille land og har altid selv været hjulpet af omverdenen og vi har altid trukket på inspirationen fra udlandet. Så vi ved hvad der skal til, både at tænke globalt og lokalt. Vi har et særligt potentiale. Men for at vi kan vedligeholde vores position, må vi kunne finde de bedste medarbejdere – vi må aldrig skære i grundlaget, og at skære i universiteternes uddannelser er efter min mening ikke at save grenen over vi sidder på – det er at fjerne selve rødderne som holder træet oppe!

Ellers er jeg fuld af optimisme ift arkitektfagets udfordringer – jeg tror vi går gode tider i møde – men spørgsmålet er om det bliver herhjemme fordi når jeg siger at faget har masser af opgaver – i udlandet, så er det jo også lidt på trods. Udlandet har set vores potentiale og de store tegnestuer – eller koncerner – om man vil, CF Møller, Henning Larsen, Arkitema, Schmidt Hammer Lassen og BIG har indset at skal de videre, er det via udlandet. Vi bygger selv en del i Norge – jeg er lige fløjet hjem fra Oslo og jeg havde på fornemmelsen af halvdelen af passagererne var danske arkitekter.

Årsagen til at vi søger udenlands kan være at vi i Danmark bliver mødt med alle former for kontrolfunktioner. Der bliver hele tiden strammet op omkring byggeriets spilleregler. LEAN, IKT, BIM, DGNB, osv. Alle udemærkede intentioner der gør det muligt at måle byggeri, MEN der er dog to store udfordringer – byggeriet må ikke koste mere i håndværkerudgifter og vi skal også projektere til samme pris – og det mest væsentlige – de bunker af kontrolfunktioner sikrer ikke, at det er god arkitektur. Og det er kun den kvalitativt betonedede arkitektur der sikrer et byggeris værdi. Og god arkitektur kan altid genbruges og så kommer bæredygtigheden HELT af sig selv. Men apropos bæredygtighed og save grenen over. Nu er vi her i Søhøjlandet og det er jo tydeligt for enhver der begiver sig ud i det danske landskab, at vi besidder store turistmæssige, men også generelt rekreative potentialer i vores kulturlandskab. Så jeg er også helt med på at vi skal afprøve nogle måder at bygge nyt i vores kystmiljøer – helt ned til vandet.

LIVSVITENSKAP FOR OSLO UNIVERSITET, 2014

MULTIHUSE PÅ HAMMERHAVNEN, BORNHOLM, 2012-14

Jeg er også med på at man skal ha' lov til at forme en fin terrasse indenfor 300 m kystlinien – som jo altså har formået netop at bevare det unikke særpræg som den danske kyst er – og som vi valfarter til i ferierne. Vi er nødt til at sikre at den påtænkte udnyttelse ikke sker på bekostning af kvalitetene – at vi ikke saver grenen over vi sidder på. Og hvis kommunerne ikke kommer med noget bedre end de 10 forsøgsprojekter, der er sat i gang så er vi altså ilde stedt. Jeg har set dem, de er generelt frygteligt ringe – med få undtagelser – og med de projekter beviser kommunerne desværre at de ikke har kompetencerne til selv at klare den fysiske planlægning – de har jo fået en frihed med et ansvar, fordi vores kulturlandskaber er alles ejendom – ikke kun den enkelte kommunes. Det var den tidligere regering, der startede dette kystbyggeriforsøg og den nuværende viderefører det – helt fint, men stil nu også nogle kvalitative krav førend vi fjerner de særpræg som turisterne kommer efter. Spørger man de tyske turister hvad de kommer efter så er det ikke vandlande og hurlumhej parker.....det har de masser af hvor de kommer fra. De kommer netop til Danmark for at kunne gå på stranden, mærke naturen, uden at betonhotellerne ligger i bagkanten og ødelægger fornøjelsen.

Skrækscenarierne er der jo nok af – Boye Niensens Dansk Totalentreprise fik i 70'erne lov til at bygge i Blokhuis i løbet af 14 dage – og strandbyen har kæmpet med den rædsel lige siden.

Jeg er bange for at mange af de forsøgsprojekter der er i støbeskeen minder en del om Blokhuis. Initiativet til byggeri i kystnære zoner kommer som svar på et opråb fra kommuner der har problemer med beskæftigelsen og migrationen fra land til by. Jeg tror man griber det helt forkert af. Hvorfor ikke udnytte at der bliver mere plads og rummelighed – lad os rive de tomme landsbyer og skabe nogle nye ved at flytte sammen så de kan fungere bedre – og så omdanne det der bliver tilbage til at skabe nye landskaber, mere skov, stærkere nytænkte rekreative områder – med de faciliteter der følger med. Vi er ved at blive et turistland, også for os selv, fordi vi kan jo ikke holde ud at blive i byen! Så lad os udnytte det og gentænke vores planlove – det er på høje tid.

Og så er vi fremme ved den største udfordring for arkitektfaget – at gøre opmærksom på fagets eksistens og potentiale. Det byggede miljø er sjældent på politikernes dagsorden – kun når det går galt – så er alle vågne. I kontrast til medierne hvor der er en bugnende interesse for byggeri, vi ser Danmarks smukkeste hus, Hammerslag, auktioner er hotte, ting med historie, møbler, kunst, bøger, ure – alt som fortæller om det gamle – som om vi er bange for selv at skabe historier selv i nutidens byggeri. Det er jo mærkeligt at det som omgiver os når vi åbner øjnene om morgen, ikke får mere opmærksomhed.

Man kan fjerne et dårligt maleri, man kan smække en kedelig bog i og at lytte til musik er en frivillig sag, men byggeri slipper man ikke for lige meget hvordan man indretter sig. Arkitekturen er i alle Livets forhold en ramme om det menneskelige liv.